

ISMERETLEN MAGYAR KÖLTŐ VERSE SZERB FORDÍTÁSBAN

A sarajevói *Izraz* 1957. évfolyamának 7—8. számában „*Jedan prilog izučavanju srpskog gradjanskog pesništva*” címen Borivoje Marinković a vajdasági szerb költészet (XVIII—XIX. század) néhány kérdéséről írt, s hosszabban foglalkozott egy ismeretlen szerző versével. Mladen Leskovac, ennek a költészetnek kiváló ismerője, 1937-ben közölte ezt a verset „*Jedan prilog izučavanju naše »gradjanske« lirike*” c. tanulmányában (*Glasnik istoriskog društva u Novom Sadu*, 1937. knjiga X, str. 350—352). A vers szövegét Leskovac egy névtelen kéziratot gyűjteményben találta; ott a műnek két változata fordul elő, s Leskovac az elsőt hozta nyilvánosságra teljes egészében, a másiktól csak az eltérő versszakokat adta közzé, lábjegyzetben. Az első variáns címe „*Pesma*”, a másodiké „*Nevolja*”.

A Szerb Tudományos Akadémia irattárában 8552/264 (54) szám alatt megtalálható ennek a versnek még egy változata — írja Borivoje Marinković az *Izrazban*. Ez különbözik Leskovac mindkét variánsától; a másodikkal, melyet Leskovac csak töredékesen közölt, több pontban megegyezik, az elsőre azonban csak helyenként hasonlít. A vers szövegét Marinković Vuk Karadžić kézirat-hagyatékában találta meg. A tanulmányíró feltételezi, hogy Vuk a verset magától a szerzőtől vagy másolótól kaphatta 1814 után.

A *Književne novine* 1959. évi 101. számában Marinković ismét foglalkozik ezzel a verssel, de ezúttal újabb kutatásainak érdekes eredményét is közli. Megjegyzi, hogy Mladen Leskovac „*Antologija starije srpske poezije*” című művében (*Matica srpska* kiadás, 1953.) közre adta ennek a versnek a szövegét, de kommentárjában bevallotta: a vers szerzőjének kilétéről, akármennyire érdeklí is őt ez a kérdés, nem sikerült felderítenie semmit. Szerinte a vers valószínűleg 1830-ban jelent meg először a „*Novij zabavni kalendár...*” című könyvben, amelyet Vinko Lozić adott ki Budán. Ott a vers „*Ljuta nevolja*”, s nincs aláírva. Utána 1862-ben találkozunk a verssel a „*Pesmarica I*” című könyvben, J. Raić aláírással. Amikor a könyvet 1868-ban újranyomtatták, a kérdéses vers alatt A. (Avram?) Branković nevét találhatjuk. A vers szerzőségének kérdését Dimitrije Davidović (1789—1838), a bécsi *Novine Serbske* kiadója, később Knez Miloš őrnök és meg-

bizottja, a szreténnapi alkotmány szerkesztője még bonyolultabbá tette. 1829. február 17-én kelt levelében azt írja Vuk Karadzicnak: „Amióta elutazott... egy betűt sem irt nekünk... a Zvekan't és Branković meg Matic versét, a „Leba nema, sira nema”-t egészen elfeledte.” Arra is kéri, hogy első alkalommal juttassa el hozzá. A levelvet Lj. Stojanović adta ki, s művének nevjegyzékében azt mondja, hogy az említett Branković, illetve Matic alighanem Avram Branković és Petar Matic. Így aztan, Jovan Rajić mellett, még két akkori írónak tulajdonítható a vers.

Egy egészen vélelven lelet, mondja Marinković a *Knjizevne novine*-ban közölt cikkében, részben tisztázta a szerző kérdését. A pesti „*Srbska novina ili magazin za hudožestvo, knjizestvo i modu*” c. folyóirat 1838. évi 35. számában A. Arnot bibliográfiailag feljegyzi Vinko Lozić említett naptárát, s közli a „*Ljuta nevolja*” c.mű verset. Kommentárjában írja, hogy Branković verse tulajdonképp fordítás magyar nyelvről, „mégpedig olyan, hogy sokan azt hiszik, eredeti”. Arról azonban, hogy ki az a magyar költő, aki a verset írta Arnot nem tesz említést, a kérdés tehát nyitva maradt.

Pavle Josip Šafarik (1814—1876) szerb irodalomtörténetében, amely Prágában jelent meg 1865-ben, azt írja, hogy Vinko Lozić valójában Avram Branković írői álneve, nemrég pedig Milan Tokin, Jovan Sterija Popović nagy ismerője megállapította, hogy a szerb vígjátékiró használta a Vinko Lozić nevet, s ő adta ki az említett naptárt is. Marinković, aki a versnek a „*Bečka nevolja*” címet adta — minden különösebb megokolás nélkül, sőt eléggé önkényesen —, sőt a szöveget is közölte az *Izraz*-ban és a *Knjizevne novine*-ban, 1829-et jelölve meg a fordítás évének, azt mondja, hogy Branković élete meglehetősen problematikus, sok benne a tisztázatlan kérdés. A *Knjizevne novine*-ban megjelent cikkének végén kifejezi azt a kívánságát, hogy kiderüljön, ki a vers szerzője. Lehetségesnek tartja, hogy eredetiben nem „*Bečka nevolja*” a címe.

Maga a vers — az utolsó közlés szerint — nyolc ötsoros versszakból áll (az első közlésekben nem osztották versszakokra), s egy szegény, nyomorult ember panaszait tartalmazza. Nincsen dohány, nincsen pénz, se kenyér, se sajt, se szalonna, mondja a költő. Drága a sör, a bor még drágább, a pálinkáért sokat kérnek. Csizmája megrepedt, ruhája elszakadt, a kocsmáros nem akarja kiszolgálni, mindenki elzavarja. Kinőtt a szakálla, de borotvája tompa. A gyerekek menekülnek előle. A cselédlány nem akar vele, a nagyságával nem mer, a szajhák kerülik. Nagyok ezek a bajok — állapítja meg a vers végén az ismeretlen magyar szerző.

SZERETI-E BRAHMSOT?

Françoise Sagan nemrég beharangozott, negyedik regénye eljuttott az olvasókhöz. A francia irodalmi lapok közül elsőként a *Figaro Littéraire* foglalkozik vele szeptember 5-i számában, közölve André Rousseau róla szóló bírálatát. A kritikus nagy rokonszenvvel tárgyalja a könyvet, de bizonyos melankóliával tekint a fiatal írónő fejlődésére. Ez a fejlődés ugyan, mint mondja, könyvről könyvre pozitív irányzatú, de főleg abban nyilvánul meg, hogy Françoise Sagan mértéktartással, izléssel és hatásosan tud

ábrázolni bizonyos szélsőséges helyzeteket. A regény címe is — *Aimez-vous Brahms...*? (Szereti-e Brahmsot?) — egy ilyen helyzetre céloz. A zenei érdeklődésről tanúskodó kérdés egy huszonöt éves fiatalember ajkáról hangzik el, amikor első ízben találkára hív egy negyven éves asszonyt. A találka színhelyén — egy hangversenyen — a negyven éves asszony negyven éves barátja is megjelenik, gépkocsiján egy fiatal lányt hozva magával — szintén kalandból. Rousseau az olvasóra bízta, hogy képzelje el e kényes helyzet célzatát. Ne gondoljuk azonban — mondja —, hogy Sagan botrányokat tár elénk, egyetlen művének sem ez a célja: valamenynyitörténetének súlypontja a teljesületlen szerelmi vágy. Ezúttal a vágy egy asszonyt tölt el, aki már sok éve viszonyt tart fenn egy vele egykorú férfival, de ez a viszony nem érik házasságá, mert egyikük sem hajlandó lemondani szabadságáról. Ennek a távollattalan szerelemnek az egyhangúságát töri meg a Brahmskedvelő fiatalember, s a nő egy ideig azt reméli, hogy valami beteljesült szerelmet ér el. Végül azonban felülkerekedik benne az óvatosság: elhagyja a fiatalembert és visszatér a régi szeretőjéhez, aki — gondoljunk a gépkocsira — szintén félrelépett egy kicsit. Françoise Sagan tehát a negyven éves asszonyról írt regényt, s Rousseau teljes elismeréssel adózik a fiatal frónőnek, hogy meg tudta érteni az érett kor lélektanát. A *Szereti-e Brahmsot?* azonban egy életet felörlő kor regénye is. Már az első oldalán ezt olvassuk: „Az asszony odaállt a tükör elé, hogy agyonüsse az időt, és — ez a gondolat mosolyra készítette — rádöbbsent, hogy az idő fokozatosan őt öli meg”. Mosolyodjunk el mi is — írja Rousseau —, egy kis erőfeszítéssel! Az ilyen részletek — mondja — egy jól megalkotott műben „olyanok, mint a likacsok a kelmén, fölfedik, hogy minősége végeredményben nem valami kiváló”.

MIÉRT ÉGETTÉK EL BYRON EMLÉKIRATAIT?

A régi angol családok gyűjteményeiből szerzett új adatok alapján Doris Langley Moore az *Atlantic* augusztusi számában föltárta azokat a körülményeket, amelyek Byron emlékiratainak elégetését eredményezték. Az frónőnek az elégetésről szőtt története hasonlít a Viktória-korabeli regényekre, tele van üzenetekkel, levelekkel és beszélgetésekkel, amelyeknek simasága mögött az egyéniség goromba elnyomása rejlik. Byron 1818 és 1821 közt írta meg emlékiratait. Művének terjedelme befejezetlenül is mintegy négyszáz nagy formátumú oldal volt. Alkotása ma — ez kétségtelen — rendkívül értékes volna. A mindig dacosan őszinte költő, természetesen, semmit sem titkolt visszaemlékezéseiben felemlőnek éppen nem mondható tapasztalataiból. A kéziratot elolvas-tatta barátaival, sőt volt feleségével is, s akik megismerték tartalmát, tanúságot tettek kíméletlen őszinteségéről. Halála pillanatában azonban az *Emlékiratok* már barátja, Henry Moore birtokában voltak, Henry Moore pedig — még a szerzővel való megállapodás alapján — átadta volt John Murrey kiadónak. Mihelyt Angliában elterjedt a híre az 1824. áprilisában Meszolongionnál történt tragédiának, néhányan összeesküvést szöttek az *Emlékiratok* megsemmisítésére. Az összeesküvés főszervezőjét, John Carn Hobhouse írot, a költő barátját, egyrészt az a meggyőződés vezérlő, hogy Byron hírneve kárt szenvedne, ha nyilvánosságra hoz-

nák a rá nézve kompromittáló adatokat, mégha sajátkezűleg jegezzie is fel az utókornak, másrészt pedig bántja az, hogy Byron Moore-t tüntette ki bizalmával. Hobhouse-nak persze nem kellett sokat fáradoznia, hogy megnyerje elgondolásának a költő volt feleségét is. Az asszony ugyanis — bár annak idején nem akarta elolvasni az *Emlékiratok*-at — jól tudta (Byron ezt nem is titkolta, amikor a kéziratot kínálta neki), hogy volt férje egész kendőzetlenül feltárta házasesetüket művében. A nagy költő testvére, Annabella Leigh — félve a botránytól, de ostobaságból is — szintén igen könnyen engedett az összeesküvők rábeszéléseinek, sőt, beadta derekát Murrey kiadó is, aki jó üzletember volt ugyan, de korláolt olvasó, s már a *Don Juan*-t és a *Cain*-t sem heyeselte. Megbeszélések, üzenetek, baráti és kevésbé baráti rábeszélések követik egymást, míg végül, az utolsó megbeszélés alkalmával, Hobhouse otthonában, kötelnek nem áll az egyébként is gyöngé akarátú Moore és barátja, Letrell, a tárgyalásoknak az a két részvevője, aki elolvasta az *Emlékiratok*-at. Byron volt feleségének megbízottai a helyszínen összetépiék és tűzbe vetik a kéziratot. Jellemző ennek a jelenetnek a légkörére, hogy Hobhouse, a vállalkozás értelmi szerzője, megtagadja a részvételt az írás elhamvasztásában, arra hivatkozva, hogy neki nincs rá felhatalmazása lady Byrontól. A cikk írója fölveti a kérdést, milyen nyugtalan lett volna Hobhouse akkor, ha tudta volna, hogy a lady, élete további harminc éve során minden alkalmat felhasznál majd, hogy megragalmazza férjét, akit megfosztott a szótól, mégpedig olyan szótól, amely az irodalom és a civilizáció szempontjából felbecsülhetetlen értékű volna.

EGY LENGYELORSZÁGI ZSIDÓ KISLÁNY VISZONTAGSÁGAINAK REGÉNYE

Ha az *Anna Frank naplója* témájának egyáltalán lehet optimista változata, akkor Meyer Levin amerikai író *Eva* című új könyvét annak mondhatjuk. (Simon & Schuster New York-i cég kiadása.) Ebben is egy zsidó lány mondja el élettörténetét. A lányka a náci leghevesebb garázdálkodása edején nem sokkal volt idősebb tíz évnél, csakhogy ő kevésbé volt zárkózott, több hajlandóságot mutatott arra, hogy szembeszálljon a veszélyekkel és borzalmakkal. Eva, aki egy lengyel faluban cseperedett fel, a háború kitöréséig úgyszólván semmit sem látott az otthonán és a zsidó községen kívüli világból, mégis hamar tudatára ébredt annak, hogy milyen veszély fenyegeti e külső világ felől. Tudva, mi várhat rá, ha falujában marad, megszökött szüleitől, megszerezte egy ukrainai katolikus nő igazolványát, s ennek birtokában Ausztriában átvészelte a háboru nagyobb részét. Eva kertesél nélkül elmondja: arra törekedett, hogy minél jobban meghosszabbítsa és minél teljesebben kiahsználja a haláltól kapott haladékat. Nemsak nem restellte „Heil Hitler”-rel köszönni vagy „Üdvözlégy Mária”-t imádkozni — már ahogy a szükség megkövetelte —, hanem arra is talált lehetőséget, hogy szórakozzék, sőt szeressen is. A többi közt beleszeretett egy szép cseh fiúba, s elárulta neki származása titkát. Nemsokára rá letartóztatta a Gestapó, majd Auschwitzba hurcolta. Ő azonban sokkal erősebb volt, mint a többi áldozat, sikerült átélnie a haláltábor borzalmait. A háború után kivándorolt Izraelba és családot alapított.

Az *Éva* és az *Anna Frank naplójá*-nak fatalista meditatív világa közötti párhuzam mégis szinte magától adódik, mert a Levin könyvében megírt történet ugyanolyan hiteles. Ezt *New York Times Book Review* augusztus 23-i számában közölt riportból is megtudjuk. Rina Defni, a riport írója Tel Avivban meglátogatta Évát, vagyis azt az asszonyt, akinek az élettörténetét Levin betűbe foglalta. Éva, aki érthető okokból nem kívánja fölfedni valódi nevét, elmondta az újságírónek, mi készítette arra, hogy közölje a nyilvánossággal ifjúságának viharos történetét. Háborús élményei éveken át nyugtalanították, ami érthető is, hisz olyan fiatalon, mint ő, kevesen estek át annyi viszontagságon. Ezért, mihelyt megtudta, hogy Levin anyagot keres Izraelban egy megírandó könyvhöz, nyomban levelet írt neki. Heteken át minden este mesélte élményeit az írónak, s ezek a hetek, mondja Éva, sem voltak éppen könnyűek. Mert a szenvedésekben bővelkedő múltnak szentelt esti szeanszok igen fárasztó munkanapok folytatásai voltak: Éva ugyanis ma munkásnő is, feleség is, háziasszony is és két gyermek anyja.

EGY BEFEJEZETLEN, ÉRTÉKES REGÉNY

Jaques Madaule, a *La Table Ronde* július—augusztusi számában fölhívja az olvasók figyelmét egy műre, amely habár valamivel fiatalabb Proustnak *Az eltűnt idő nyomában* című páratlan regényénél, mégis sok vonatkozásban rokon vele. Joseph Malègue *Les pierres noires* (Fekete kövek) című befejezetlen és kiadatlan alkotásáról van szó. Szerzője — aki eddig csak *Augustin* című, első művéről volt ismeretes — ebben akarta megalkotni élete művét. A kritikuskok már a huszonöt évvel ezelőtt megjelent Augustin című könyvben is találtak prousti vonásokat; a Fekete kövekben azonban, állítja Madaule, ez a hasonlatosság egészen feltűnő. Malègue trilógiának szánta új művét, a három könyv egy-egy személy életét mutatta volna: a züllött, parvenüvé lett kispolgári ivadék Paul Vatonéti a dzsentri és világi André Plasenet-ét és a parasztszármazású, vallási mártírsorsra jutott Ferdinandét. Jellemző, hogy már a trilógia első könyve az *Emberek az idő színeiben* címet viseli; akárcsak Proustnál, Malègue-nál is az idő a fő mozgatóerő, s nála is a múltba való elmélyülés — mégpedig kettős: személyi és történelmi elmélyülés — adja meg az időnek a dimenziókat. Malègue is — éppúgy, mint Proust — a felsőbb társadalmi rétegek felé fordul, mégpedig nemcsak azért, mert lehetővé teszik neki a mindennaptól való eltávolodás ábrázolását, hanem azért is, mert a távoli múltba visszanyúló családok élete szinte megfoghatóan érzékelteti az idő mélységét. Malègue-nál azonban, aki Nantes-ban élt, nem a Guermantes grófnő típusú arisztokrácia képviseli a felsőbb rétegeket, hanem a vidéki polgárság és a kismemesség, parvenüi pedig nem bankárok és tőzsdések, hanem kis, vidéki üzletemberek. Ezekről a különbségektől eltekintve, Malègue torzójának alakjai ugyanúgy beleillenek Marcel Proust világába, mint Charlus vagy Saint-Lou: csupa elvett sors, amely megható benyomást kelt az elviharzott idő függőnye mögül. Maga Malègue is, aki Proust utánzása nélkül ábrázolta ezt a prousti világot, mintha *Az eltűnt idő nyomában* egyik alakja volna: akárcsak Vènteuil, aki a maga korának géniusza volt, ő is egy befejezetlen, ismeretlen művet hagy maga után.

VÉLEMÉNY AZ ÚJ ANGOL ÍRONEMZEDÉKRŐL

A *Times* irodalmi melléklete, noha kiváló munkatársak írásai jelennek meg hasábjain (T. S. Eliot is írt benne ismertetést), csak kivételesen azokban a számokban közli a szerzők nevét, amelyeket valamilyen irodalmi problémának szentel. Egy ilyen számban — az augusztus 7-iben —, amely azzal foglalkozik, hogy mit jelent ma az angol könyv a világban, John Bowen közzétett egy írást a háború után tekintélyt szerzett angol írókról. Bowen az Angus Wilson-William Golding-Lawrence Durrell-Iris Murdoch négyest tartja e nemzedék — tulajdon nemzedéke — legjelentősebb képviselőinek, s azt állítja, hogy egy látható közös vonás fűzi őket egymáshoz, amely egyébként jellemző a többi, most feltűnő angol íróra is. Ez a közös vonás az, hogy „nem hajlandók elfogaani a kollektív értékeket, bármilyen neműek is, és hogy behatóan érdeklődnek az ember mint egyén iránt és az ember egyéni felelősségvállalása iránt”. Bowen, természetesen, elismeri, hogy az idősebb nemzedékek egyes írói is tanúsítottak ilyen érdeklődést, például George Eliot és Henry James, Jane Austin és S. M. Forester; de már nem mondható ez Dickensre és Thackerayre, sem Emily Brontëra és Virginia Woolfira, hisz az utóbbinak „jellemei gyakran mintha csak ürügyül szolgálnának arra, hogy az író egyedülálló víziójának prizmáján át szemléljük őket”. Az egyén iránti érdeklődés csak a legutóbbi háború után vált a komoly angol írók nagyobb részének általános mozgatóerejévé. Az írók bizonyos csoportja ugyanis — érezve, hogy „egyfelől egy, állandó hidegháborús állapotban lévő városi gyáripari civilizáció előidézte komformizmusnak, másfelől a „világkommunizmus” távlatának nyomása, tulajdonképpen az USA és a Szovjetunió nyomása nehezedik rájuk, és félve attól az állandó szeszélyes fenyegetéstől, hogy egy hidrogénbombával vívott háborúban Nyugat-Európával együtt ők is elpusztulnak — egy alapvető demokratikus eszme — az egyénnek a maga és a társadalom iránti felelőssége — igenléseivel válaszol”. Állítását Bowen a maga választotta írók műveinek elemzésével támasztja alá. Felsorakoztatja: Wilson törekvését, hogy „felkutassa az úgynevezett civilizált emberek felszín alatt élő kegyetlenségét és azt a többé-kevésbé tudatlan alakoskodást, amellyel magunk előtt elkenődzzük tulajdon kegyetlenségünket, és amely arra készlet bennünket, hogy ne lássuk meg másokban sem”, Goldingnak azt a vallásos tételét, hogy „az ember képes magán segíteni és minden megpróbáltatás ellenére ember maradni”; Iris Murdoch szimbólizmusát, amely a „valóság előtti felelősség”-re irányul; Durrellnek azt a törekvését, hogy megismerje „az embereket összefűző főerőnek, a modern szeretetnek a természetét”.

CEZARE PAVESE ÉS BIANCA GARUFI REGÉNYE

Vladimir Nabokov *Lolita*-jának sikere arra ösztönözte az irodalmi analógiák és szennációk vadászait, hogy kutassák át az egész világirodalmat, nem hagyva ki a Bibliát sem, hátha megtalálják benne a *Lolita* motívumának — a kiskorú lány elcsábításának — elődjét. Az *Arts* július 14-i számának egyik cikke szerint, az olaszok az 1950-ben öngyilkosságot elkövetett Cezare Pavese hagyatékában rá is bukkantak a koravén habléány „olasz nővéré”-re, s *Fuoco grande* (*Nagy tűz*) cím alatt ki is adták a művet. Irodalmi esemény lett belőle, persze. A *Nagy tűz* Pavese és Bianca Garufi közös munkája. Bianca Garufi az előbbinek Rómában való tar-

tózkodása idején — tizenhárom évvel ezelőtt — Einaudinál, a regény mostani kiadójánál dolgozott. Pavese írta Giovanniról, a főhősről szóló fejezeteket. Bianca Garufi pedig a Silviáról, Giovanni szeretőjéről szólókat. A regényt vallomás formájában és hangnemében írták. Silvia és Giovanni, két újságíró szeretik egymást, Silvia azonban váratlanul és bejelentés nélkül elutazik Rómából. Amikor visszaérkezik, megkéri Giovannit, hogy kísérje el szülővárosába, Marateába. Ott vőlegényként mutatja be családjának. Giovanni, aki addig nem kutatta Silvia múltját, megtudja, hogy kedvese sosem ismerte apját, anyja pedig még fiatalon másodszor is férjhez ment, egy ügyvédhez. A mostohaapa Silviát — már tizenkét éves korában — szeretőjévé tette. A lány teherbe esett, s anyja rákényszerítette, hogy hozza világra magzatát titokban persze. A gyermeket (unokáját) azután a sajátjának mondta, Silviát pedig elűzte. Most — tíz év múlva — Silvia hazatér, mert mostohaapja titokban megtáviratozta neki, hogy gyermeke megbetegedett. Silvia és Giovanni furcsa vendégeskedése idején a gyerek meghal; Silvia megszökik az ügyvéddel; Giovanni összelegszik hűtlen kedvese egyik egyetemi kolléganőjével; végül Silvia öngyilkos lesz. A történet Pavese szellemét tükrözi (motívuma: a szeretett lény múltja iránti nemtörődömség vétke), érdekes azonban — mint a bíráló hangsúlyozza —, hogy a Pavese-ra jellemző súlyos érzelmi pátosz éppen a Silviáról szóló fejezetekben nyilatkozik meg leginkább, azokban tehát, amelyeket Bianca Garufi alkotott meg. Ez a tény még bonyolultabbá teszi a két író még ki nem derített okokból történt együttműködésének kérdését.

A VÉTKESSÉG PROBLÉMÁJÁNAK ÚJ IRODALMI VETÜLETE

Robert Penn Warren egyik legkiemelkedőbb képviselője a „high-brow”-nak, a mai amerikai irodalom intellektuális áramlatának. Kiváló költő súlyos szavú kritikus, de híres egyetemi tanár is. Regényeket is ír — *Night Rider (Éjjeli lovas — A Band of Angels — Annyalok serege)*, s könyvei nagyon kelendők. *The Cave* (A barlang) című legújabb könyvének megjelenése alkalmából Grenville Hicks a *Saturday Review* augusztus 22-i számában foglalkozik regényeinek népszerűsítésével, mely látszólag nincs összhangban az író exkluzív hírével. Hicks ennek a műnek is kelendőséget jósol, mert szerzője rendkívül ügyesen írta meg, s nagyfokú felkészültséget vitt bele, tetszésre törekedve, jóllehet ez a törekvés a XIX. század irónál volt szokásos a modernnek pedig teljesen elhanyagolják. A cselekmény magva két fiatalember barlangkutató kísérlete, olyan vállalkozás, amely az egyiknek halált, a másiknak hírnevet hoz. Ebbe a központi eseménybe sok más személy, a barlang szomszédságában lévő kisvárosnak csaknem valamennyi lakosa is bekapcsolódott, buzgón részt vesz az eltűnt fiatalember megmentésére szervezett akcióban, de az esemény előidézte szenzációban is. A kisváros viharos hullámzása lehetővé teszi az írónak, hogy bemutassa a legjellegzetesebb lakosok legintimebb tulajdonságait és törekvéseit, rávilágítva a mai Amerika egy eldugott sarkára. Ezenfelül — mondja az ismertetés — ez a tündöklően megírt jellemregény egy jelentékeny erkölcsi kérdést is tárgyal. A kérdés a történet végén bukkan elő teljes megvilágításban, amikor a két fiatalember apja találkozik egymással, hogy szembeállítsák hiábavaló fáradozásukat: a egyiknek azt a törekvését, hogy megóvja fiát a haláltól, és a másiknak azt az igyekezetét, hogy megóvja gyermekét a hazug élet csábításától. A vétkesség és az azonosság problémája új irodalmi vetületben került eléln, egy ragyogó stílusú és elmés szerkezetű műben.